

Belangrijkste Nederlandse Spisulabank verdwijnt deels in zandsuppletie

In de vorige Nieuwsbrief (3-1) werd een Rijkswaterstaattrapport besproken waarin staat hoe belangrijk de Noord-Hollandse kust de afgelopen winter was voor eidereenden (Berrevoets *et al.* 2001). Inmiddels is door twee LNV-onderzoeksinstituten, Alterra en RIVO, vastgesteld, dat er voor de Noord-Hollandse kust een grote *Spisula subtruncata*-bank (in goed Nederlands gewone strandschelp genoemd) lag (M. Leopold, pers. med.). De eidereenden, tot 100.000 in getal, zaten er dus niet zomaar. Deze vogels hebben het de laatste jaren moeilijk door voedseltekorten in de Waddenzee en wijken noodgedwongen uit naar de Noordzee. In 2000/2001 was de kustzone voor Noord-Holland voor hen het belangrijkste. Groot was dus onze frustratie toen hier in het voorjaar spisulavissers verschenen die grote hoeveelheden van deze schelpdieren opvisten en afvoerden (Gronert 2001). Navraag bij LNV leerde dat dit niet illegaal was en dat er niet tegen zou worden opgetreden. Recent hebben we moeten vaststellen dat ook onder Rijkswaterstaatsvlag een aanslag op de spisulabank wordt gepleegd, en dat ook dit legaal, dus met vergunning, gebeurt. We liepen er bij toeval tegenaan: op 4 juli 2001 werd op het strand bij Schoorl ten behoeve van de kustverdediging zand opgespoten. Er lag een heel pad van spisula's langs de vloedlijn, meegespoten met het zand. 'Spisula? Dat wisten we niet', laat de overheid ons weten via het 'Noordzeeloket' (telefoonnr. 0900-6667393). 'We hebben op 22 februari 2001 vergunning verleend voor het opzuigen van 500.000 m³ zand ter hoogte van Camperduin. Belangrijkste vergunningvoorwaarde is dat het zand gewonnen wordt buiten de -20 m dieptelijn'. Er wordt dus geen rekening gehouden met bodemleven, ook niet met spisulabanken die zo belangrijk zijn voor de eidereenden, die datzelfde Rijkswaterstaat per vliegtuig laat inventariseren. 'Vanwege de kosten moet de winlokatie zo dicht mogelijk bij het op te spuiten strandgedeelte liggen. Op korte termijn kunnen we niets doen. We hebben geen reden te zeggen: stoppen met die handel, want ergens anders kunnen we hetzelfde probleem hebben. Ik raad u aan een brief te schrijven aan de Hoofdingenieur Directeur van de Directie Noordzee. De komende jaren wordt er namelijk 10 à 15 miljoen m³ gesuppleerd. Met de vergunningverlening kan dan mogelijk rekening worden gehouden met ecologische aspecten'.

Tja, we hebben een brief geschreven en daarin aangedrongen om bij toekomstige vergunningen rekening te houden met spisulabanken. Ten overvloede willen we hier nog opmerken dat die banken dan wel op tijd moeten worden geïnventariseerd en dat steeds bekend moet zijn waar zich grote aantallen eenden bevinden. Ook handig bij het beoordelen van risico's van rondrijvende olieplekken trouwens...

Literatuur

- Berrevoets C.M., Witte R.H. & Arts F.A. 2001: Midwintertelling van zee-eenden in de Waddenzee en Nederlandse kustwateren, januari 2001. Werkdocument RIKZ/IT/2001.814x.
Gronert A. 2001. Eidereenden voor onze kust komen en gaan. Wildwesttoestanden in de spisulavisserij. Windbreker 136: 17-18.

Arnold Gronert, Natuurorganisatie De Windbreker, Plein 1945 nr 9, 1755 NH Petten
windbreker@natuurorg.myweb.nl

Stormvloed in Waddenzee mist meeste grote sterns; visdieven op Schiermonnikoog krijgen ratten na de vloed.

Op 2 juni 2001 was er een extreem hoog tij in de oostelijke Waddenzee (+1.66 NAP op Schiermonnikoog). De kwelders van Schiermonnikoog, Rottumerplaat en Rottumeroog met hun zeevogelkolonies gingen onder. Op Schiermonnikoog zijn de nesten weggespoeld van minimaal 5300 kokmeeuwen en 600 visdieven. Op Rottumerplaat zijn zo goed als alle dwergsterns en grote sterns eveneens verdwenen. Ook op Griend zijn grote aantallen weggespoeld: minimaal 700 kokmeeuwen, 500 visdieven, 200 noordse sterns en 200 grote sterns. De hoofdmacht van de grote sterns (8200 paar op Griend) ontsprong dus deze dans en zeetrektellers zullen bijvoorbeeld geen dip in de percentages jongen constateren, want het broedsucces was verder goed: er zijn op Griend 6-7000 jonge grote sterns uitgevlogen. Vogels van het wad zijn wel wat gewend en op Schiermonnikoog produceerden ruim 2000 paar kokmeeuwen een nieuw broedsel op dezelfde plek. Het broedresultaat varieerde echter van zeer mager tot nul. Voor visdieven op Schiermonnikoog was het leed van de vloed nog niet meteen geleden. Bruine ratten richten behoorlijke 'vervolgshade' aan aan de jonge visdieven (kolonie van circa 750 paar). Overall vonden we hoopjes doodgebeten jonge visdieven. Ook werden veel eieren gepredeerd. Vermoedelijk zijn de bruine ratten door het hoge water naar deze wat hoger gelegen broedplek van de visdieven gevlucht en belandden zo midden in de provisiekast. De visdieven gingen wel op diverse nieuwe locaties opnieuw broeden, maar ook dit bleef zonder resultaat, want alle nesten werden voor het uitkomen van de eieren

verlaten. Bij de nacontrole bleek dat er op Schiermonnikoog hooguit enkele tientallen (maximaal 40) jonge visdieven uitgevlogen zijn. De grotere meeuwen deden het beter: de stormmeeuwen op Schiermonnikoog hadden gemiddeld een productie van 1,9 jong per broedpaar (tegen 1,6 in 2000), de zilvermeeuwen 0,77 jong per paar in 2001 tegen 0,45 in 2000). Met een populatie van circa 10.000 paar op Schiermonnikoog leverde dit in 2001 ruim 7500 jonge zilvermeeuwen op.

Op Griend was de productie over de hele linie goed. Naast de eerder genoemde 6-7000 jonge uitgevlogen grote sterns deed ook de kokmeeuw het goed met 1,3 uitgevlogen jong per broedpaar (totaal 25.000-30.000 uitgevlogen jongen op Griend tegen 0,7 jong per paar in 2000). De 2000 paren visdieven produceerden 1500 vliegvlugge jongen; de 800 paren noordse sterns circa 200.

Otto Overdijk, Natuurmonumenten, Knuppeldam 4, 9166 NZ Schiermonnikoog.
email: o.overdijk@natuurmonumenten.nl

VERENIGINGSNIEUWS

Zeetrektellers krijgen gelijk: alk/zeekoet bestaat!

De redacties van de grote ornithologische tijdschriften vinden weinig leuker dan een stuk in hun blad dat de ontdekking van een nieuwe vogelsoort meldt. Het bijgaande nummer van *Atlantic Seabirds* heeft nu een dergelijke primeur: de alk/zeekoet, ofwel de zalk. Zeetrektellers en tellers van zeevogels uit vliegtuigen kennen deze soort overigens al tientallen jaren ...

Zeetrektingen april t/m juni 2001

Gegevens voor dit overzicht zijn afkomstig van Scheveningen (Schev) waar vrijwel dagelijks werd geteld, en van Bloemendaal (Bloem), Camperduin (Hbz) en Huisduinen (Huis), waar minder - maar wel regelmatig - werd geteld. Tevens is gebruik gemaakt van gegevens die van het web zijn geplukt (Westkapelle en Langevelderslag).

Grootschalige verplaatsingen van eendachtigen waren traditioneel schaars, al werden tot ver in mei regelmatig brandganzen gezien. De mei-exodus van rotganzen viel juist vroeg. In de tweede helft van mei werd te Hbz regelmatig noordwaartse trek vastgesteld. Op de zuidelijke telposten gebeurde dit sporadisch. Beste dagen: 14 mei 870 N Hbz (witbuikrotgans 1N Schev) en 26 mei 763 N Bloem. Van de overige eenden zijn 70 brilduikers op 18 april te Hbz het vermelden waard.

Een krachtige noordwester bracht op 2 en 3 juni tientallen noordse stormvogels en noordse pijlstormvogels voor de Hollandse kust. Zoals gebruikelijk passeerden de hoogste aantallen te Hbz (131 N op de 3°). Elders waren de aantallen lager: Westkapelle 7N, Schev 33N en Huis 2 N (in de schaduw van de Razende Bol). Opvallende waarnemingen waren vaal stormvogeltje (3 juni 2N Schev, eerste juniwaarneming in CvZ-geschiedenis) en grauwe pijlstormvogel (3 juni 1Z Langevelderslag, waar opvallend genoeg geen enkele noordse pijl werd gezien).

Oostenwinden in de eerste helft van mei zijn langs de Hollandse kust altijd goed voor sterke trek van steltlopers. De passage van zoetwatersteltlopers beperkte zich weer vrijwel uitsluitend tot Schev. Op 7 mei betekenden 580 regenwulpen aldaar een record. De volgende dag passeerden minstens 112 oeverlopers en twee dagen later honderden tureluurs. Op de overige telposten ontbraken deze drie soorten nagenoeg. Het aantal rosse grutto's viel tegen: slechts twee dagen met meer dan duizend vogels, namelijk 8 mei 1707N te Schev en 10 mei 1055N te Huis. De 9° werden 2000 kanoeten te Bloem gezien. De dagen daarna respectievelijk 2700 en 3400 te Hbz en te Huis 3140 en 1812. Opvallend genoeg meldde Schev geen noemenswaardige aantallen, terwijl in Bloem beide dagen 1650 kanoeten werden geteld. Op de 10° vlogen hier tevens 1600 zilverplevieren (770 Hbz en 1313 Huis). Van de strandlopers was drieteenstrandloper de algemeenste. Beste dagen waren 10 mei (450 Hbz en 641 Huis), 12 mei (370 Bloem, 750 Hbz en 731 Huis) en 14 mei (875 Hbz).

Het aantal sterns bleef tot 21 april beneden de maat, maar die dag passeerden te Hbz 3100 visdieven, 520 grote sterns en 120 dwergsterns. Van 12 t/m 14 mei werden 12000 (vis)diefjes te Hbz geteld. De 12° werden ook elders grotere aantallen diefjes gezien: 4600 Bloem en 4015 Huis. Voor dwergstern was 12 mei de beste dag met respectievelijk 218N te Bloem, 325N te Hbz en 414N te Huis. Opmerkelijk was het aantal meldingen van lachsterns te Huis: tussen 3 en 25 mei 15 exemplaren (NB: zie ook onder **RECENTE**